

UTAM A SZEMIOTIKAI SZÖVEGTANHOZ

12. 1988—1989. A multimediális irányultság kezdeti időszaka
13. 1990—1991. A szemiotikai textológia koncepciójának végleges kialakítása felé

PETŐFI S. JÁNOS

1988—89. több szempontból is új fordulatot jelent életemben és tudományos tevékenységemben: (a) ezekben az években fordult érdeklődésem (mondhatnám: *szükségképpen*) a multimedialis, de dominánsan verbális szövegek felé, (b) megváltam a Bielefeldi Egyetemtől, ahol 1972-től a szemantika tanára voltam, és a Maceratai Egyetemen (Olaszország) a nyelvfilozófia tanáraként kezdtem folytatni oktatói és kutatói tevékenységemet, és végül — de valóban nem utolsósorban — (c) megkezdődött a magyarországi kutatókontextusba való 'reintegrációm', aminek egyik — nem jelentéktelen — következményeként húsz évi kényszerszünet után újra megindult hazai publikációs tevékenységem. Ezek a tények együttevén járultak hozzá ahhoz, hogy 1990—91-ben szemiotikai textológiai koncepcióm végleges — a szövegek mint jelkomplexusok valamennyi releváns összetevőjét figyelembe venni tudó — formáját létrehozhasam, ami természetesen még nem jelenti magának a szemiotikai textológiának mint szövegelméletnek a végleges kidolgozását.

A húsz évi kényszerszünet által létrejött kommunikációs vákuum minél gyorsabb áthidalásának az igénye (és a *Szemiotikai szövegtan* jelen számának a fentiekben említett fordulat egyik aspektusával való 'egybehangzó tematikája') érlelte meg bennem azt az elhatározást, hogy *Visszatekintésem* részleteinek 1991-ben megkezdett publikálását (lásd PETŐFI: 1991. H/u1 és 1993. H/u2) ne (vagy ne csak) kronologikus sorrendben folytassam, hanem felhasználva az említett fordulat 'periodizáló' szerepét, ez alkalommal a közvetlen közelmúlttal foglalkozzam. (Az áthidaláshoz egyébként lásd PETŐFI: 1994-et is.)

Ami a kronológiát illeti, tudományos tevékenységem kezdeti időszakának tárgyalását (amely időszak számomra a kezdetektől a bielefeldi tevékenység megkezdéséig tartó periódust jelenti) két további Visszatekintésrészlettel kívánom a közeljövőben lezárni. — Ebbe a periódusba esik többek között a Konstanzi Szövegnyelvészeti Kutatócsoport tevékenységének az első szakasza is, amire a szövegnyelvészettel foglalkozó történeti jellegű hazai írásokban is többször történik utalás.

Itt is szeretném hangsúlyozni, hogy mivel ennek a Visszatekintésnek vezérfonalát az egyes periódusokban publikált művek megjelenési időpontjának egymásutánja képezi, itt elsősorban az egyes művek rövid kommentálásáról van szó, és nem egy koncepció kialakulásának szigorú értelemben vett 'fejlődéstörténeti' bemutatásáról. Egy ilyen fejlődéstörténet rekonstruálása majd ennek a Visszatekintésnek a felhasználásával végezhető/végzendő el.

Ahogy ezt már Visszatekintésem 3. részében is tettem (megjelenés alatt a *Szemiotikai szövegtan* 8-ban), publikációimat itt is az alábbi — a Visszatekintés valamennyi részének strukturálására szolgáló — általános jellegű rendszer alosztályaiba sorolom. (A tárgyalt periódus bibliográfiai adatainak alapjául, miként a korábbiakéiban, itt is PETŐFI: 1991. Ha/Ea Bibliográfiája szolgál.) A besorolásnál követett alapelv a következő: (a) a kövéren szedett (zárójelbe nem tett) bibliográfiai utalás előfordulása jelzi azt a helyet, ahol a szóban forgó mű bemutatásra kerül, ami természetesen nem jelenti azt, hogy az így besorolt művek mindegyike 'monotematikus', azaz hogy csak azzal a témával foglalkozik, amelyikhez be lett sorolva (ezekre a helyekre másrészt a gyors tájékozódás megkönnyítése érdekében, magában a bibliográfiában is történik utalás); (b) a kerek zárójelbe tett, kövéren szedett bibliográfiai utalások olyan műveket jeleznek, amelyek más nyelven (vagy más formában) is megjelentek az adott periódusban, aminek következtében ismételt tárgyalásukra nincs szükség; végül (c) a szögletes zárójelbe tett, kövéren szedett bibliográfiai utalások olyan műveket jeleznek, amelyek korábbi publikációknak az adott periódusban való (azonos vagy más nyelvű) újraközlései, aminek következtében tárgyalásukra már korábban sor került. A (b) és (c) pontba tartozó művek más művekkel való kapcsolatait mind a bibliográfiában, mind a kommentárokból keresztutalások jelzik. (Más szóval: a Visszatekintés e részének közlésénél is megtartom a felépítés 3. résztől kezdve alkalmazott alapelveit. Tekintettel azonban arra, hogy a Visszatekintés valamennyi része jelenleg még nem hozzáférhető, itt azokhoz a művekhez is fűzök egy-két tematikai megjegyzést, amelyekkel érdemben a korábbi részekben kell hogy foglalkozzam.)

A: A SZÖVEGTAN TUDOMÁNYELMÉLETE

A0: A szövegtani kutatásról általában

Petőfi: 1988. Ha

A1: A szövegnyelvészet tudományelméletéhez

A2: Az általános (azaz nem csak nyelvészeti értelemben vett) szövegtan tudományelméletéhez

B: MODERN (SZÖVEG)NYELVÉSZET

C: SZÁMÍTÓGÉPES SZÖVEGTAN

Eikmeyer—Kindermann—Petőfi: 1989. Ea

D: LEXIKOLÓGIA—LEXIKOGRAFIA

E: A JELRENDSZEREK ÉS A JELRENDSZEREK HASZNÁLATÁNAK TUDOMÁNYA (I)

E1: Szemiotika

E2: Kommunikációelmélet

F: A (DOMINÁNSAN) VERBÁLIS SZÖVEGEK SZÖVEGTANA

F0: A (dominánsan) verbális szövegek tipológiája

F1: Az elmélet- (a modell)alkotás általános kérdései

Petőfi: °1988.Ib, (°1989.Ha), Hatakeyama—Petőfi—Sözer: [1989.Ga], 1989.Gb, Petőfi: [1989.Eb], Petőfi—Olivi: 1989.Ea

F2: Az elmélet- (a modell)alkotás speciális kérdései

Petőfi: [°1988.Ea], °1988.Ga, Petőfi (ed.): 1988.Ea, [Petőfi—Sözer: 1988.

Ea], Conte—Petőfi—Sözer (eds.): 1989. Ea, Heydrich—Neubauer—
Petőfi—Sözer (eds.): 1989.Ea, Petőfi: 1989.Ea (1989.Ec), 1989.Ed

F3: A verbális szövegek szövegtani interpretációja

F31: műalkotásoké

Petőfi: 1988.Ic (°1988.Id), 1988.Ie, Petőfi—Olivi: 1988.Ga

F32: nem műalkotásoké

F4: A multimediális, de dominánsan verbális szövegek szövegtani interpretációja

F41: műalkotásoké

Petőfi: 1989.Ia

F42: nem műalkotásoké

F5: Fordításelmélet—Fordításkritika

Petőfi: 1988.Ia/Hb

G: A NYELVEK NEM KÖZVETLEN ÉRTELMI HASZNÁLATA

G1: A nyelvek figuratív használata

Petőfi—Olivi (eds.): 1988.Ga

G2: Közvetett jelentés(ek) létrehozására irányuló szövegtani interpretáció

[Petőfi: 1989.Ga]

X: BIOBIBLIOGRÁFIAI VISSZATEKINTÉS

A0: *Petőfi: 1988.Ha*-val, „A szöveg mint interdiszciplináris kutatási objektum (A szövegkutatás mai állásáról)” című írással kezdődött tanulmányaim magyarországi rendszeres újr megjelenésének időszaka. Ebben az írásban mindenképp a szövegkutatás központi kérdéseivel foglalkozom, egyrészt a szöveg mint jelkomplexus jelösszetevői, másrészt a kommunikációs helyzet alkotótényezői köré csoportosítva azokat. (A szemléltetés céljára használt jel- és kommunikációs helyzet-modell felépítése azonban ebben az írásban még kismértékben eltér e modellek jelenlegi felépítésétől. — A különféle modelleken az idők folyamán végrehajtott változtatásokkal majd a fejlődéstörténeti rekonstrukció keretében kívánok foglalkozni.) A központi kérdések tárgyalása után a szövegtani kutatás főbb interdiszciplináris aspektusait vázolom, majd az írást egy rövid bibliográfiai tájékoztatóval zárom.

C: *Eikmeyer—Kindermann—Petőfi: 1989.Ea* először a szemiotikai textológia koncepcióját (pontosabban annak utolsó előtti variánsát) vázolja, majd erre a koncepcióra való hivatkozással arról ad ‘panoramikus’ (és természetesen bibliográfiai) áttekintést, hogy a szövegek mint jelkomplexusok mely összetevőjével kapcsolatban milyen modelleket nyújt (nyújtott a tanulmány megírása időpontjáig) a számítógépes feldolgozással kapcsolatos kutatás.

F1: *Petőfi: 1988.Ib* annak a műnek az olasz változata, amely figyelemmel végérvényesen a ‘multimediális, de dominánsan verbális kommunikátumok’ felé fordította. (Itt előzményként csupán arra szeretnék utalni, hogy a multimedialitás figyelembevételének a gondolata már az 1969-ben megjelent „Az összehasonlító strukturális elemzésről (Vázlat)” című írásomban [*Ethnographia* LXXX. 349—354] megtalálható.) Az itt szóban forgó mű egy angol nyelvű Nyelvészeti Enciklopédia számára készült, és annak egyik fejezeteként is jelent meg 1990-ben (lásd PETŐFI: 1990.Ea). Amikor megírására a felkérést megkaptam, azon kezdtem rögtön gondolkodni, mi módon érhetem el azt, hogy az angolszász ‘ízlés’ ne utasítsa el egyáltalán nem angolszász jellegű koncepcióm egyáltalán nem angolszász stílusú bemutatását. Potenciális mentőangyalként *Alice* kínálkozott,

akire (amire) a nyelvészek különben is előszeretettel és gyakran hivatkoznak. A Csodaországban alakját gyakran változtató *Alice* azonban azzal egyidejűleg, hogy a mentőangyal szerepét kitűnően betöltötte, azzal a 'belátással' is megajándékozott, hogy egy szemiotikai szövegtan 'optimális tárgya'-ként a 'multimediális, de dominánsan verbális kommunikátum'-ot célszerű választani!

Ez a lexikonfejezet a következő részekre tagolódik: 1. Mi a szöveg?, 2. A szövegkonstrukció elemei (vehikulum, formáció, sensus, relatum), 3. Szövegfeldolgozás (szöveginterpretáció) — szövegtani kutatás, 4. A szöveg mint sokoldalú kutatási objektum, 5. Kommentált bibliográfia. Mind felépítésében, mind tartalmában koncepcióm kidolgozásának az utolsó előtti előtti fázisát szemlélteti. Felépítésében annyiban az utolsó előtti előtti, hogy a szemantikai felépítéssel (a sensussal) kapcsolatban különbséget tesz ugyan kétfajta organizáció között, ha ez a megkülönböztetés nem is azonos a jelenleg alkalmazott megkülönböztetéssel, a formális felépítéssel (a formációval) kapcsolatban azonban még nem tárgyalja a kétfajta megközelítés szükségességét. Tartalmában pedig annyiban, hogy már hangsúlyozza a verbális és nem verbális elemek egymással egybehangzó figyelembevételének szükségességét és ezt — mind a szövegfogalom értelmezésénél, mind a szövegkonstrukció elemeinek tárgyalásánál — példákkal is megvilágítja (ami az *Alice*-könyvek példatárként való alkalmazásánál nemcsak nyilvánvaló, hanem szükségszerű is!), de ebből még nem von le valamennyi — a szövegtan felépítését meghatározó — következtetést.

Ez a mű többek között azért is jelent meg először olasz nyelven, hogy olasz tanítványaimnak azonnal rendelkezésére állhasson egy, a globális tájékozódás célját szolgáló szöveg. Azonban nemcsak a könyveknek van meg a maguk sorsa, hanem néha tanulmányoknak is: e tanulmány recipiálásának egyik következményeként jött létre egy interdiszciplináris és internacionális *Alice*-konferencia terve, ami 1990-ben valóban megrendezésre is került Urbinóban. (E konferencia 'aktáiról' a *Szemiotikai szövegtan* jelen kötetének recenzió részében talál rövid ismertetést az olvasó.) E lexikonfejezet azután magyar nyelven is megjelent, méghozzá kétszer is, lásd *Petőfi: 1989.Ha* és *Petőfi: 1990.Ha*.

Hatakeyama—Petőfi—Sözer: [1989.Ga] textológiai koncepcióm szempontjából szintén jelentős, de más természetű és korábban keletkezett mű, 1984-ben jelent meg először (francia nyelven). Ebben tettünk először kísérletet a szövegösszefüggőség aspektusainak mélyrehatóbb elemzésére és az azzal kapcsolatos terminusok általunk célszerűnek tartott használatának a vizsgálatára. A M.-E. CONTE által szerkesztett kötetbe azért nyert felvételt, mert ez a kötet számos, a szóban forgó tanulmányra vonatkozó kritikai állásfoglalást tartalmaz. Az úgyszintén ebben a kötetben megjelent *Hatakeyama—Petőfi—Sözer: 1989.Gb* az említett kritikai állásfoglalásokra adott válaszainkat tartalmazza. (A tanulmány létrejöttével és publikálásával kapcsolatban nem elhanyagolható az a tény sem, hogy ebben a tanulmányban egy japán, egy magyar és egy török anyanyelvű szerző kísérelt meg közösen általános jellegű szövegtani gondolatokat francia, angol és német nyelven megfogalmazni.)

Petőfi: [1989.Eb] egy először (1986-ban) szintén francia nyelven megjelent tanulmány, amely az előzőekben említett két tanulmányhoz hasonlóan a szövegösszefüggőség kérdéseivel foglalkozik, bár a *Hatakeyama—Petőfi—Sözer: [1989.Ga]*-étől kismértékben eltérő módon. (Az eltérés azonban inkább terminológiai, mint tartalmi jellegű.)

Petőfi—Olivi: 1989.Ea az irodalmi művek szemiotikai textológiai megközelítésének általános kérdéseivel foglalkozik. Tárgyalja a szemiotikai szövegelmélet alapfogalmait és felépítését (részletesen, de még egy, a *Petőfi: 1988.Ib*-t megelőző fázist képviselve), majd Salvatore Quasimodo „Ed è subito sera” című négysorosának és *A kis herceg* XIX. fejezetének az elemzése kapcsán mutatja meg e textológiai koncepció irodalmi művek interpretációjával kapcsolatos alkalmazhatóságát.

F2: *Petőfi: [°1988.Ea]* egy 1984-ben német nyelven megjelent tanulmány angol változata, amely a címében foglalt ‘terminusok’ használatával, valamint az általuk jelölt egységek struktúrája néhány aspektusával foglalkozik.

Petőfi: °1988.Ga először az interpretációk tipizálásának alapkérdéseit, valamint az explikatív interpretációban központi szerepet játszó tényezőket tárgyalja. Ezek után azokat a tudás-, illetőleg meggyőződésrendszereket elemzi, amelyek e tényezők vizsgálata (és/vagy megalkotása) során felhasználásra kell hogy kerüljenek.

A *Petőfi (ed.): 1988.Ea* kötetben publikált tanulmányok a szövegek nyelvi konstitúciója olyan alapvető aspektusainak vizsgálatával foglalkoznak, mint a következők: diszkurzus és intonáció; mondatláncok összefüggősége; beszédaktus-láncok; topik és fókusz; konnektív relációk, konnektív kifejezések, konnektív struktúrák; igeidők és igeaspektusok mint szövegalkotó elemek, kompozicionális makrostruktúrák; szó-, mondat- és szövegjelentés; metaforák (metaforaelméletek); következtetések (‘interferenciák’) mint kompozícióelemek; kontextusok és kontextusváltozások; dolgok az időben és térben; szövegkonstitúció statikus és dinamikus aspektusai. A kötetet egy szöveg- és diszkurzusdefiníciókat összefoglaló tanulmány, valamint a szövegösszefüggőség vizsgálatával kapcsolatos művek válogatott bibliográfiája zárja.

[*Petőfi—Sözer: 1988. Ea*] először egy spanyolországi egyetemi évkönyyszerű kiadványban jelent meg. A szövegkonstitúcióval kapcsolatos néhány alapkérdéssel (a szöveg mint jel alapösszetevőivel, a különféle interpretációk lehetséges tárgyaival, a szövegösszefüggőség lehetséges hordozóival stb.) foglalkozik, majd „A kis herceg” XXIII. fejezetét elemzi.

1982—83-ban kiterjedt kutatómunkát kezdtünk a szövegösszefüggőség ‘természete’ minél mélyrehatóbb megismerése céljából. E kutatómunka szerves részét képezte ezzel a tematikával foglalkozó konferenciák megrendezésére is. *Conte—Petőfi—Sözer (eds.): 1989.Ea* és *Heydrich—Neubauer—Petőfi—Sözer (eds.): 1989.Ea* két ilyen konferencián elhangzott előadásokat tartalmaz.

A stockholmi Nobel Alapítvány időről időre szimpóziumokat rendez olyan kérdések megvitatására, amelyek egy vagy több tudomány keretében különös fontosságúnak bizonyulnak. A 65. Nobel Szimpózium témája a „lehetséges világok” humán tudományokban, művészetekben és természettudományokban játszott szerepe volt. Ezen a szimpóziumon én voltam a logikai nyelvészettel és szövegtani kérdésekkel foglalkozó szekció vezetője. *Petőfi: 1989.Ea* az ennek a szekciónak a befejezésekképpen elhangzott ‘reflexióim’-at tartalmazza.

Petőfi: (1989.Ec) az előzőekben már tárgyalt *Petőfi: 1988.Ga* angol változata.

Petőfi: 1989.Ed témája azoknak a modelleknek a szerepe, amelyek felhasználásával az olvasók (interpretátorok) egy-egy szöveghez jelentést rendelnek. Az interpretáció-folyamatok típusainak rövid elemzése után a tanulmány e modellek létrehozásának különféle lehetőségeit vizsgálja.

F31: *Petőfi: 1988.Ic* (e mű címének szabad magyar fordítása ez lehetne: „Egy

költőnő szerepében. Egy magyar költő metamorfózisa”), ahogy alcíme is jelzi, Weöres Sándor »Psyché« című művéhez fűz (irodalomtörténeti és intertextuális) interpretatív megjegyzéseket. E tanulmány elsődleges funkciója a szóban forgó műnek egy nem magyar közönség számára való bemutatása volt, éspedig egy 'personificazioni e modelli del femminile' tematikájú interdiszciplináris konferencia keretében. Szövegteni szempontból e tanulmány azt a kérdést érinti, hogy milyen következményekkel (eredményekkel) jár egy-egy mű interpretálása 'háttérinformációk' ismeretének birtokában, illetőleg azok hiányában.

E tanulmány még ugyanabban az évben másodszor is megjelent olasz nyelven, Weöres születése 75. évfordulójára való megemlékezésésképpen [lásd *Petőfi: (°1988.Id.)*]. Annak bizonyítékául, hogy mi minden történhetik az emberrel, ha történetesen Petőfinak hívják, nem érdektelen adalék, hogy ennek a másodközlésnek a lábjegyzetét a 'tájékozott' olasz szedő a következővé formálta: „A magyar költő Petőfi S. J. születésének 75. évfordulója alkalmából közöljük ennek az előadásnak a szövegét.”

Petőfi: 1988.Ie szintén Weöres műveivel foglalkozik. Olyan verseit elemzi, amelyek kombinatorikus formái struktúrával rendelkeznek. Ez a tanulmány 1990-ben magyar nyelven is megjelent (lásd a 13: F31 szekciót).

Petőfi—Olivi: 1988.Ga mindenekelőtt egy intertextualitástipológia létrehozásának makroaspektusaival foglalkozik, különbséget téve a 'tipológiai' és a 'referenciális' intertextualitás különféle megnyilvánulási formái között. Ezután egy úgynevezett 'schöpferische Textinterpretation' (= teremtő szöveginterpretálás) eredményeként létrehozott szövegnek az intertextuális relációit elemzi. Az elemzett szöveg az „Oskar Pastior Francesco Petrarca 33 Gedichte” című — 'párhuzamos' Pastior- és Petrarca-szövegeket tartalmazó — mű egyik darabja. (Oskar Pastior Petrarca-sonettekéből kiindulva, és azoktól több lépcsőben eltávolodva hozta létre a maga szövegeit. Mi egy ilyen 'eltávolodás' struktúráját mutatjuk be a Pastior által rendelkezésünkre bocsátott anyag alapján.)

F41: *Petőfi: 1989.Ia* az első olyan tanulmányom, amelynek központi témája a multimedialitás. Egy, a multimedialis szövegek összetevői és típusai vizsgálatának szentelt fejezet után Bartók „A kékszakállu herceg vára” című operája aspektusait elemzi. A téma verbális és zenei feldolgozásának rövid történeti áttekintése után először az opera verbális és verbo-muzikális összetevője felépítésével foglalkozik, különös hangsúlyt helyezve a különféle szintű ismétlődő visszatérésekre. (Mint hogy a tanulmány olasz olvasókhhoz szól, Appendixe hozza az opera szövegét mind magyar, mind olasz nyelven. Ami ez utóbbit illeti, a rendelkezésre álló olasz fordítást az ismétlődések érzékeltetése érdekében át kellett dolgozni, mert azokat a fordító elhagyta azzal a megokolással, hogy az ilyen természetű művészi szövegekkel kapcsolatos olasz 'elvárások' azokat nem igénylik.) Ezután az opera úgynevezett paraverbális elemeit vizsgálja, amelyek többnyire az olyan 'rendezői utasítás' jellegű szövegrészekben jutnak kifejezésre, mint „csendesén sírva”, „csodálkozva” stb. Végül a nonverbális összetevők elemzésére kerül sor: egyrészt a vár, az ajtók, a termék, a vér, a tárgyak, másrészt a zene valamennyi más összetevővel együtt ható jelentéshordozó szerepére. Ezeknek az elemzéseknek a során természetesen megpróbáltam figyelembe venni a rendelkezésre álló szakirodalom eredményeit, részben átcsoportosítva, részben átértelmezve azokat egy 'multimedialis szövegmodell' igényeinek megfelelően.

F5: A kétnyelvű *Petőfi: 1988.Ia/Hb* egy-két alapvető szövegteni fogalom megvi-

lágítása, valamint a magyar és olasz nyelv néhány jellemző tulajdonságának összehasonlítása után József Attila „Tiszta szívvel” és „Születésnapomra” című versei fordításainak összehasonlító elemzésével foglalkozik. Bár az elsődleges cél az olasz nyelvű fordítások elemzése volt, a tanulmányban utalás történik az *Arion* 9. kötetében található más nyelvű fordításokra is. A központi kérdés a ‘tartalom és forma’-hű fordítások feltételeinek és lehetőségeinek a vizsgálata. Sajnos e tanulmány általam ‘választott’ eredeti címét („A líra logika, de nem tudomány”) a szerkesztő megkérdésezésem nélkül a számomra érthetetlen „Van logika ebben a versben” címre változtatta!

G1: *A Petőfi—Olivi (eds.): 1988.* Ga kötet célja olyan tanulmányok egybegyűjtése volt, amelyek a fikcionális (figuratív/szimbolikus) szövegek interpretálásával foglalkoznak különféle aspektusokból. Csaknem valamennyi tanulmány középpontjában az irodalmi funkcióval rendelkező szövegek analitikus vagy empirikus megközelítése áll.

G2: [*Petőfi: 1989.Ga*] először olasz nyelven jelent meg (1984-ben) — Leopardi XXXVII. számú fragmentuma figuratív—szimbolikus interpretációjának alapkérdéseivel foglalkozik.

13.: 1990—1991

Publikációim osztályozásához itt is az előzőek során alkalmazott rendszert használok. Ami azonban a bibliográfiai utalásokat illeti, azoknak a továbbiakban nem szolgálhat keretül a PETŐFI: 1991.Ha/Ea, minthogy az valamennyi 1990-ben megjelent publikációmat sem tartalmazza. Ezzel a Visszatekintéssrésszel kezdődően az egyes részek bibliográfiája a PETŐFI: 1991.Ha/Ea stílusát megtartó és ahhoz kapcsolódó bibliográfiai kiegészítés.

A: A SZÖVEGTAN TUDOMÁNYELMÉLETE

A0: A szövegtani kutatásról általában

Békési—Csúri—Nagy—Petőfi: 1990.Ha, Petőfi: 1990.Hf (1991.Ie), Petőfi—Békési (szerk.): 1990.Ha, 1991.Ha, 1991.Hb

A1: A szövegnyelvészet tudományelméletéhez

Petőfi—Garcia Berrio: 1990.Ja, Petőfi: [°1990.Ja], [°1990.Jd], [°1990.Je]

A2: Az általános (azaz nem csak nyelvészeti értelemben vett) szövegtan tudományelméletéhez

Petőfi: [°1990.Jb], [°1990.Jc], 1990.Jb

B: MODERN (SZÖVEG)NYELVÉSZET

C: SZÁMÍTÓGÉPES SZÖVEGTAN

D: LEXIKOLÓGIA—LEXIKOGRÁFIA

[Neubauer—Petőfi: °1990.Ja]

E: A JELRENDSZEREK ÉS JELRENDSZEREK HASZNÁLATÁNAK TUDOMÁNYA (I)

E1: Szemiotika

E2: Kommunikációelmélet

F: A (DOMINÁNSAN) VERBÁLIS SZÖVEGEK SZÖVEGTANA

F0: A (dominánsan) verbális szövegek tipológiája

F1: Az elmélet- (a modell)alkotás speciális kérdései

- Petőfi:** [°1990.Ha], 1990.He [1990.Ea], 1991.Ha/Ea, 1991.Hb (1991.Eb), 1991.Hc (1991.He), (1991.Ec)
- F2:** Az elmélet- (a modell)alkotás speciális kérdései
[1990.Ec], 1990.Ga, 1991.Ee, **Petőfi—Viehweger:** 1991.Ga
- F3:** A verbális szövegek szövegtani interpretációja
F31: műalkotásoké
Petőfi: 1990.Hb, 1990.Hc, 1990.Hd, 1990.Ia (1991.Ib), **Petőfi—Benkes:** 1991.Ha
F32: nem műalkotásoké
Petőfi: [°1990.Jf], 1991.Ic
- F4:** A multimediális, de dominánsan verbális szövegek szövegtani interpretációja
F41: műalkotásoké
F42: nem műalkotásoké
- F5:** Fordításelmélet — Fordításkritika
Petőfi: 1991.Id
- G:** A NYELVEK NEM KÖZVETLEN ÉRTELMŰ HASZNÁLATA
G1: A nyelvek figuratív használata
Petőfi: 1991.Ia
G2: Közvetett jelentés(ek) létrehozására irányuló szövegtani interpretáció
- X:** BIOBIBLIOGRÁFIAI VISSZATEKINTÉS
Petőfi: (°1990.Hg), 1990.Eb (°1990.Jg), **Benkes—Horváth:** 1990.Ha, **Petőfi:** 1991.Hd (1991.Ed), 1991.Hf, 1991.H/u1

A0: *Békési—Csúri—Nagy—Petőfi:* 1990.Ha egy azon a kerekasztal-beszélgetésen folytatott eszmecsere anyagát tartalmazza, ami a *Szemiotikai szövegtan* című kiadvány létrehozásának gondolatát is megérlelte. Témája a 'szöveginterpretáció', nyelvészeti, irodalmi és általános textológiai nézőpontból megközelítve azt. Célja a szövegtani megközelítés alapelveinek megvilágítása.

Az ugyanabban a kötetben publikált *Petőfi:* 1990.Hf hasonló funkciót kívánt betölteni, egy-két központi jellegű szemiotikai szövegtani kérdés részletesebb elemzése útján. A hivatkozási keretként felhasznált textológiai modell a szemiotikai textológia koncepciójának még itt is egy, a jelenleginél korábbi fázisát tükrözi. (E tanulmány eredetileg egy olasz tanárok számára rendezett továbbképzésen elhangzott előadás szövege; olasz nyelvű publikációjához lásd *Petőfi:* 1991.Ie.)

Petőfi—Békési (szerk.): 1990.Ha, 1991.Ha és 1991.Hb a *Szemiotikai szövegtan* címen elindított (egyelőre tizenkét kötetre tervezett) kiadványsorozat első három kötete. Ahogy ezt több helyütt is hangsúlyoztuk, e sorozattal az a célunk, hogy rendszeres tájékoztatást nyújtsunk a szövegtani kutatás jelenlegi helyzetéről mindazoknak, akiket ennek a kutatási területnek az alakulása és eredményei érdekelnek, egyidejűleg publikációs- és eszmecsere-fórumot is teremtve számukra. Ezzel a célkitűzéssel egybehangzóan a sorozat 1991-es két kötete a magyarországi szövegtani kutatásról ad átfogó képet.

A1: A *Petőfi—Garcia Berrio:* 1990.Ja japán nyelvű kötet úgy jött létre, hogy egy japán romanista megismerve tanulmányainknak 1978-ban — „Lingüística del texto y critica literaria” címmel — spanyol nyelven megjelent gyűjteményét, elhatározta annak japán nyelvű kiadását. Bár a japán nyelvű publikáció címe csaknem hű fordítása a spanyol kötetének, a két kiadvány tanulmányai nem azonosak. A japán kötet 1977—82

között a szövegnyelvészet/szövegtan tudományelméleti-metodológiai kérdéseiről német vagy angol nyelven publikált néhány tanulmányomnak, egy 1990-es rövid visszatekintésnek, valamint GARCIA BERRIO szövegtani alapokra épülő irodalomelméleti-irodalomkritikai tanulmányainak japán fordítását tartalmazza.

Petőfi: [°1990.Ja] egy első ízben 1976–77-ben magyar nyelven megjelent tanulmány japán nyelvű változata. Első azok között a tanulmányaim között, amelyeket a *Petőfi—Garcia Berrio: 1990.Ja* közölt. Központi kérdésként azt vizsgálja, hogy a mondatgrammatikai elemzésekben használt logikai modellek mi módon lehetnének kiterjeszthetők szövegek elemzésére. (A japán fordítás alapjául a tanulmány 1978-ban német nyelven megjelent változata szolgált. A magyar nyelvű változat újraközléséhez lásd PETŐFI: 1994-et.)

Petőfi: [°1990.Jd] annak a kérdésnek a tudományelméleti aspektusait vizsgálja, hogy mi a viszony egy, a természetes nyelvek elemzésére szolgáló formális elmélet és egy 'alkalmazott logika' között. (E tanulmány eredeti változata 1977-ben jelent meg német nyelven.)

Petőfi: [°1990.Je] az előbbi két tanulmány tematikáját folytatja, a súlypontot egy, a verbális szövegek (nyelvészetcentrikus) interpretációja céljára szolgálni kívánó logikai irányultságú reprezentációs nyelv felépítésének elemzésére helyezve. (A fordítás alapját egy 1982-ben angol nyelven közölt tanulmány képezte.)

Petőfi: [°1990.Jb] a szöveginterpretáció nyelvészeti indíttatású, de logikai irányultságú megközelítésének az elsősorban a nyelvi aspektusok figyelembevételére koncentráló kereténél szélesebb elméleti keretet vázol. (A tanulmány eredeti változata 1978-ban jelent meg angol nyelven, még ugyanabban az évben németül és spanyolul és 1982-ben lengyelül is.)

Ebben a szélesebb keretben tárgyalja az interpretáció logikai jellegű alapkérdéseit és egy reprezentációs nyelv aspektusait *Petőfi: [°1990.Jc]*. (Ez a tanulmány először 1980-ban jelent meg angol nyelven.)

A2: *Petőfi: 1990.Ib* az első kísérletem a szemiotikai textológia koncepciójának a *multimediális, de dominánsan verbális szövegek textológiája* koncepciójaként való bemutatására, és ezzel összhangban a nyelvfilozófia fogalmának a humán kommunikáció szemiotikai filozófiája fogalmává való kiterjesztésére. Az alkalmazott jelmodell ugyan még itt sem a jelenleginek megfelelő, de ez a tanulmány már jelentős lépéseket tesz a szemiotikai textológia általános szemiotikai, kommunikációelméleti, interpretációelméleti és interdiszciplináris megalapozása kérdéseinek rendszerbe foglalása felé. Az interdiszciplináris megalapozással kapcsolatban vázolja az abban szerepet játszó diszciplínák főbb feladatait, így a szemiotikai kommunikációfilozófia feladatait is.

D: A bielefeldi periódusban vizsgált kérdések egyik legfontosabbika lexikográfiai kérdés volt, pontosabban az a kérdés, hogy milyen (az újabb nyelvfilozófiai kutatások eredményeivel egybehangzó) felépítéssel kell rendelkeznie egy szövegelmélet egyik alapösszetevője szerepét betölteni kívánó szótárnak (lexikonnak). *Neubauer—Petőfi: [°1990.Ja]* az erre vonatkozó kutatási eredményeink összefoglalásának egyik kísérlete. (E japán nyelvű publikáció alapjául az 1981-ben angol nyelven megjelent tanulmányunk szolgált.)

F1: *Petőfi: [°1990.Ha]* és *[1990.Ea]* egy az előző részben már tárgyalt tanulmány — lásd *Petőfi: [°1988.Ib]* a 12:F1-ben — magyar, illetőleg eredeti, angol nyelvű változata.

Petőfi: [1990.Ha] — a PETŐFI 1989.Ha másodközlése — nyitja meg a *Petőfi: 1990.He* tanulmánygyűjteménybe felvett tanulmányaim sorát. Ez a tanulmánygyűjtemény volt a húsz évi kényszerszünet utáni első olyan publikáció, amely panoramikus képet próbált nyújtani kutatótevékenységem néhány aspektusáról. Az Országos Pedagógiai Intézet keretében megjelenő tanulmánygyűjteményt BENKES ZSUZSA szerkesztette, és elsődleges rendeltetése az volt, hogy 'nyomatott anyagot' adjon azoknak a tanároknak a kezébe, akik a szemiotikai textológia koncepciójával és iskolai alkalmazása lehetőségeivel foglalkozó továbbképzése(ke)n vettek részt. Más szóval az elhangzott előadásokkal együtt kellett hogy betöltse funkcióját. (A későbbiek során is ilyen módon került felhasználásra, könyvtárusi forgalomban alig volt hozzáférhető.) Egyes tanulmányaihoz lásd az F31 szekciót.

Petőfi: 1991.Ha/Ea egy sajátos jellegű, kétnyelvű szerzői magánkiadvány. 60. születésnapom alkalmából készítettem barátaim, kollégáim és a magam számára egy visszatekintő, de a további kutatásaimat is előkészítő tematikus és biobibliográfiai 'összefoglaló' gyanánt. Sajátos jellegű egyrészt azért, mert a kutatótevékenységem két főperiódusát meghatározó, egy-egy tematikus programatikus tanulmányt és egy vázlatos 'visszatekintés'-t tartalmaz (lásd alább), másrészt azért, mert HORÁNYI ÖZSÉBnek azt a képelméleti írását is hozza, amivel azon a kollokviumon lepett meg, amit a bielefeldi kollégáim Olaszországba való távozásom alkalmából rendeztek. (A meglepetés abban állt, hogy képelméleti koncepcióját Horányi életem különböző korszakaiból származó, rólam készült fényképpel illusztrálta.) A kiadvány tartalmazza végül az elkészítésének idejéig — azaz nagyjából 1991 végéig — megjelent csaknem valamennyi olyan mű bibliográfiai adatát, amelynek szerzője, társszerzője, szerkesztője vagy társszerkesztője voltam. Ez a bibliográfia — amelyre Visszatekintésem eddigi részeiben hivatkoztam — azért nem teljes, mert nem tartalmazza sem az általam írt lexikoncikk adatait, sem az általam készített fordításokét; ezeket az adatokat ugyanis még nem tudtam rekonstruálni.

Petőfi: 1991.Hb — és annak angol nyelvű változata (*1991.Eb*) — azt az elméleti keretet rekonstruálja, amelyben a hatvanas évek közepén szövegnyelvészeti kutatásaimat megkezdtem. Alapvetően PETŐFI: 1967.Ea-hoz és 1968.Hf-hez nyúl vissza, amelyekben egy, a nyelvi műalkotások strukturális elemzésére szánt elmélet körvonalazására tettem első ízben kísérletet. (Ezeknek, pontosabb létrehozásuk korszakának ismertetése a PETŐFI: 1993.H/u2-ben található meg.) Ez a keret, ha 1989—90-ig nem kis változásokon esett át, a 'felszín' alatt meghatározó maradt mind a mai napig.

Petőfi: 1991.Hc — valamint annak másodközlése (*1991.He*) és angol nyelvű változata (*1991.Ec*) — a szövegszignifikáció aspektusait a szemiotikai textológia 1991-es modelljének keretében tárgyalja. Ez a modell már tekintettel van a multimedialitásra, ha (a) a benne alkalmazott kategóriákon még túlságosan látszik is a 'verbális eredet', és (b) a kommunikátumok formális felépítését illetően még nem is tesz különbséget annak rendszerszerű és kontextuális aspektusa között (aminek következtében a formális és szemantikai felépítés kezelése még nem 'szimmetrikus'). A tanulmány először az első fokú, a figuratív és a másodfokú deskriptív-explikatív strukturális interpretáció konstitutív tényezőit, valamint az ezeknek az interpretációknak a megalkotásánál felhasznált bázisok szerkezetét elemzi, majd Giuseppe Ungaretti „Canto beduino” című versére vonatkozóan mutatja be ezeknek az interpretációknak a végrehajtásmódját.

F2: *Petőfi: [1990.Ec]* az előzőekben már tárgyalt 1989.Ec újraközlése (ami az 1988.Ga angol változata — lásd a 12: F2 szekcióban).

Petőfi: 1990.Ga egy 1985-ben azonos címmel publikált tanulmány kismértékben átdolgozott és kibővített változata. A szemiotikai textológia alapösszetevőire való hivatkozással tárgyalja azokat a kérdéseket, amelyekkel a 'kommunikáció oktatása'-nak meggyőződéseim szerint foglalkoznia kell.

Petőfi: 1991.Ee a szövegjelentés kutatásának alapkérdéseivel foglalkozik. A 'szövegszerűség', 'szöveg mint jelkomplexus' és 'szövegjelentés' fogalmak elemzése után a szövegjelentés konstrukciója elméleti folyamatának egyes állomásait mutatja be Weöres „Fugetta” című versét használva alapszöveggént.

Petőfi—Viehweger: 1991.Ga egy rövid tematikus beszámoló annak a nemzetközi konferenciának az egyik szekciójáról, amelyen plenáris előadásként az előbb kommentált tanulmány szövege is elhangzott.

F31: *Petőfi: 1990.Hb* az olasz nyelvű *1991.Ib* tanulmánynak magyar nyelven a *Petőfi: 1990.He* kötetben az olasz eredetinel korábban megjelent változata, a szemiotikai textológia verbális szövegekre alkalmazott koncepciójának rövid — szemléltető példaként magyar és nem magyar nyelvű versszövegekre hivatkozó — bemutatása után Giuseppe Ungaretti „Preghiera” című versének 'dominánsan analitikus' szemiotikai textológiai interpretációját nyújtja. Ez az első olyan magyar nyelvű tanulmányom, amely a 'dominánsan analitikus' interpretáció kérdéseinek tárgyalásán túlmenően a 'dominánsan szintetikus'-nak (a későbbi tanulmányokban 'kreatív-produktív'-nak) nevezett interpretáció egy-két megnyilvánulási, illetőleg alkalmazási formáját is említi.

Petőfi: 1990.Hc a kötet egyetlen olyan tanulmánya, amely kifejezetten a szóban forgó kötet számára készült. A szemiotikai textológiai interpretáció aspektusai széles körű bemutatathatósága céljából Nagy László 'Seb a cédruson' című képversének részletes analitikus explikatív interpretációját nyújtja.

Petőfi: 1990.Hd az olasz nyelvű **PETŐFI: 1988.le**-nek enyhén módosított magyar változata. Weöres Sándor szigorú formai elvek alapján felépített „Kockajáték”, „Variáció”, valamint „Négy korál (II)” című versének Weöres kompozíciós elveit megtartó lehetséges átalakításait elemzi, majd ezeknek a kreatív-produktív transzformációknak az iskolai oktatásban való alkalmazhatóságával foglalkozik.

Petőfi: 1990.Ia egy, JAKOBSON mukásságával foglalkozó római konferencián elhangzott előadás szövege. JAKOBSON szöveginterpretációs módszeréhez fűz kritikai megjegyzéseket a szemiotikai textológia nézőpontjából.

Petőfi—Benkes: 1991.Ha az első olyan tanulmány, amelyben az 'anticipatorikus'-nak (egy hiányos vagy átrendezett versszöveg alapján az eredeti 'elővételezés'-ét megkísérlőnek) nevezett kreatív-produktív gyakorlatok három típusa a szemiotikai textológia koncepciójának keretében rendszeres tárgyalásra kerül. A bemutatott — Szabó Lőrinc „A becsi iskolakönyvtárban”, Nemes Nagy Ágnes „A gondolj-rám-virág”, Czesław Miłosz „Ajándék”, Nagy László „Liliom-dal”, Markó Béla „A panta rhei éjszakája”, valamint Áprily Lajos „Pilinkézz, porka hó” című versével kapcsolatos — gyakorlatok egy részét tanárok, más részét diákok végezték el. A tanulmány részletesen tárgyalja mind e gyakorlatok előkészítését, mind eredményeit, mind az eredmények nyelvi-poétikai felhasználásának lehetőségeit. (Szabó Lőrinc feldolgozott versét a tanulmány egy hibás kiadás alapján „A becsi toronyban” címmel idézi, ami egy másik „Tücsökgzene”-darabnak a címe!)

F32: *Petőfi: [°1990.Jff]* egy 1981-ben német és olasz nyelven megjelent tanulmány japán fordítása. Szövegtani koncepcióm akkori keretében az *Apostolok cselekedetei* 20,

17—38 interpretálásával foglalkozik, elsődleges célja egy logikai irányultságú ‘kanonikus nyelv’ interpretálás során való alkalmazásának a bemutatása.

Petőfi: 1991.Ic egy filozófiatanárok számára rendezett (továbbképző) konferencián elhangzott előadás szövege: egyrészt a szemiotikai textológia koncepciójának és Szent Ágoston ‘szemiotikai koncepció’-jának a viszonyával foglalkozik, másrészt filozófiai szövegek szemiotikai textológiai interpretálására mutat be példát, alapul szintén egy Szent Ágostontól vett szövegrészt választva.

F5: *Petőfi: 1991.Id* a fordításelmélet és a szemiotikai textológia kapcsolatával foglalkozik. Először a szemiotikai textológia modelljének immáron végleges formáját mutatja be röviden (tárgyalva a kanonikus nyelvek e modellen belüli alkalmazásának a szerepét is), majd példaként a *Miatyánk* 9—10 versének két latin, két olasz, két francia, két portugál, egy norvég, egy svéd, két angol, két német, egy szerb, két orosz és két magyar fordítását/variánsát hasonlítja össze.

G1: *Petőfi: 1991.Ia* a metaforakutatás szempontjairól, megközelítésmódjairól és eredményeiről nyújt vázlatos képet.

X: *Petőfi: 1990.Eb* 25 évnyi szövegtani kutatótevékenységem rövid tematikus (és válogatott bibliográfiai) áttekintése, a *Text* című szakfolyóirat 10 éves fennállása alkalmából összeállított ‘jubileumi’ kettős száma részére készült. *Petőfi: (1990.Hg)* és *Petőfi: (1990.Jg)* ennek — néhány speciális bibliográfiai adattal kiegészített — magyar, illetőleg japán nyelvű változata.

Benkes—Horváth: 1990.Ha egy velem folytatott beszélgetés *Petőfi: 1990.He*-ben megjelent leírása, amelynek célja az volt, hogy az olvasók számára néhány, személyemet érintő háttérinformációval szolgáljon.

Petőfi: 1991.Hd és (1991.Ed) az előzőekben említett, rövid, tematikus ‘áttekintés’-nek kibővített magyar, illetőleg angol nyelvű változata.

Petőfi: 1991.Hf egy speciális — a magyar nyelvészet újabb kori történetéhez személyes adalékokat szolgáltatni kívánó — kötet számára készült, globális biobibliográfiai visszatekintés.

Petőfi: 1991.H/u1 végül annak a *Visszatekintésnek* az első része, amelynek két folytatását itt veheti kézbe az olvasó. A *Visszatekintés-sorozat* megvalósításához az az alkalom érlelte meg végső elhatározásomat, amelyre a szóban forgó írás készült.

Bibliográfia

Az évekre bontott bibliográfia technikai felépítése a következő: (1) alfabetikus elrendezésű; (2) azonos személy(e) esetében előbb jönnek a szerzőként, azután a szerkesztőként létrehozott művek adatai; (3) egy-egy adott éven belül az adatok a következő nyelvi csoportosítás szerint vannak elrendezve (a betűkódok az angol elnevezések kezdőbetűi): magyar (=H), angol (=E), német (=G), francia (=F), olasz (=I), spanyol (=S), finn (=FI), lengyel (=P), szerbhorvát (=SC), japán (=J); (4) egy-egy adott nyelven belül az ugyanabban az évben megjelent művek adatait a nyelvi kódot követő betűszimbólumok különítik el egymástól; (5) több bibliográfiai tételben előfordul a „pt”, illetőleg az „RTT” rövidítés, amely a „Papiere zur textlinguistik / Papers in textlinguistics”, illetőleg a „RESEARCH IN TEXT THEORY / UNTERSUCHUNGEN ZUR TEXTTHEORY” című sorozatra utal; (6) a bibliográfiai tételek egy részét zárójelbe tett keresztutalás zárja, amely vagy nyelvi verzió(k)ra, vagy re- vagy prepublikációkra utal.

- PETŐFI, János S.:
 1988.Ha A szöveg mint az interdiszciplináris kutatási objektum. (A szövegtani kutatás mai állásáról.) *Ny. 112*. 219—229. [A0]
- °1988.Ea Expression function, sentences, communicative acts, texts. Aspect of meaning and how to handle them within a text theory. In: *Studies in Honour of Roberto Busa S.J. (=Linguistica Computazionale, Volumi IV, V)*. Pisa, Giardini Editori, 151—175. (English version of 1984.Ga) [F2]
- °1988.Ga Explikative Textinterpretation — interpretatives Wissen. In: *Von der verbalen Konstitution zur symbolischen Bedeutung — From verbal constitution to symbolic meaning* (=pt 62). ed. by János S. PETŐFI and Terry OLIVI. Hamburg, Buske, 184—195. (German version of 1989.Ec) [F2]
- 1988.Ia/Hb Sulla traduzione dei testi poetici. C'è una logica in questa poesia / A versszövegek fordításáról. Van logika ebben a versben. *La Gazzetta Italo—Ungherese / Olasz—Magyar Szemle III 3/4*, 30—53. [F5]
- °1988.Ib *La lingua come mezzo di comunicazione scritta: il testo* (=Working Papers and pre-publications, A/173—174—175). Università di Urbino, Centro Internazionale di Semiotica e di Linguistica. (Italian version of 1990.Ea) [F1]
- 1988.Ic Poetare da donna. Metamorfosi di un poeta ungherese (Riflessioni sull'opera „Psyché” di Sándor Weöres). In: *Interpretazione e personificazione. Atti del Nono Colloquio sulla Interpretazione, Macerata, 6—8 aprile 1987*, a cura di Giuseppe Galli. Genova, Marietti, 263—277. (Cf. °1988.Id) [F31]
- °1988.Id Poetare da donna. Metamorfosi di un Poeta ungherese (Riflessioni sull'opera „Psyché” di Sándor Weöres). *Rivista di Studi Ungheresi (RSU)*, Roma, Carucci editore, 5—17. (Republication of 1988.Ic) [F31]
- 1988.Ie Giochi poetici. *Insegnare IV/11—12*, 18—27. (Cf. 1990.Hd) [F31]
- PETŐFI, János S. (ed.):
 1988.Ea *Text and Discourse Constitution. Empirical Aspects, Theoretical Approaches* (=RTT 4). Berlin—New York, W. de Gruyter. [F2]
- PETŐFI, János S.—Terry OLIVI:
 1988.Ga Schöpferische Textinterpretation. Einige Aspekte der Intertextualität. In: *Von der verbalen Konstitution zur symbolischen Bedeutung / From verbal constitution to symbolic meaning* (=pt 62), hg. von János S. PETŐFI und Terry OLIVI. Hamburg, Buske, 335—350. [F31]
- PETŐFI, János S.—Terry OLIVI (eds.):
 1988.Ga *Von der verbalen Konstitution zur symbolischen Bedeutung / From verbal constitution to symbolic meaning* (=pt 62). Hamburg, Buske [G1]
- PETŐFI, János S.—Emel SÓZER:
 1988.Ea Static and dynamic aspects of text constitution. In: *Text and Discourse Constitution. Empirical Aspects, Theoretical Approaches* (=RTT 4), ed. by János S. PETŐFI. Berlin—New York, W. de Gruyter, 440—477. (Cf. 1985.Ea) [F2]
- CONTE, Maria-Elisabeth—János S. PETŐFI—Emel SÓZER (eds.):
 1989.Ea *Text and Discourse Connectedness. Proceedings of the Conference on Connexity and Coherence, Urbino, July 16—21, 1984*. Amsterdam—Philadelphia, John Benjamins. [F2]
- EIKMEYER, Hans-Jürgen—Jörg KINDERMANN—János S. PETŐFI:
 1989.Ea Computer-aided textual description of language systems. In: *Computational Linguistics / Computerlinguistik. An International Handbook on Computer Oriented Language Research and Applications / Ein internationales Handbuch zur computergestützten Sprachforschung und ihrer Anwendungen*, ed. by István S. BÁTORI, Winfrid LENDERS and Wolfgang PUTSCHKE. Berlin—New York, W. de Gruyter, 219—230. [C]
- HATAKEYAMA, Katsuhiku—János S. PETŐFI—Emel SÓZER
 1989.Ga Text, Konnexität, Kohäsion, Kohärenz. In: *Kontinuität und Diskontinuität in Texten und Sachverhalts-Konfigurationen. Diskussionen über Konnexität, Kohäsion und Kohärenz* (=pt 50), hg. von Maria-Elisabeth CONTE. Hamburg, Buske, 1—55. (Cf. 1984. Fa, 1985.Ea) [F1]
- 1989.Gb Nachtrag zum Arbeitspapier „Text, Konnexität, Kohäsion, Kohärenz” (Bemerkungen zu

- den Diskussionsbeiträgen). In: *Kontinuität und Diskontinuität in Texten und Sachverhalts-Konfigurationen. Diskussion über Konnexität, Kohäsion und Kohärenz* (=pt 50), hg. von Maria-Elisabeth CONTE. Hamburg, Buske, 133—142. [F1]
- HEYDRICH, Wolfgang—Fritz NEUBAUER—János S. PETŐFI—Emel SÓZER (eds.):
 1989.Ea *Connexity and Coherence. Analysis of Text and Discourse* (=RTT 12). Berlin—New York, W. de Gruyter. [F2]
- PETŐFI, János S.:
 °1989.Ha A nyelv mint írott kommunikációs médium: szöveg. *Magyarantánítás*, XXXII/4—6. 249—288. (Hungarian version of 1990.Ea; of also 1990.Ha) [F1]
 1989.Ea Possible worlds — text worlds. Quo vadis Linguistica? In: *Possible Worlds in Humanities, Arts and Sciences. Proceedings of Nobel Symposium 65* (=RTT 14), ed. by Sture Allén. Berlin—New York, W. de Gruyter, 209—218. [F2]
 1989.Eb Constitution and meaning: A semiotic text-theoretical approach. In: *Text and Discourse Connectedness. Proceedings of the Connexity and Coherence, Urbino, July 16—21, 1984*, ed. by Maria-Elisabeth CONTE, János S. PETŐFI and Emel SÓZER. Amsterdam—Philadelphia, John Benjamins, 507—542. (Cf. 1986. Fa) [F1]
 1989.Ec Explicative text interpretation — interpretative knowledge. In: *Text, Interpretation, Argumentation* (=pt 64), ed. by Martin KUSCH and Hartmut SCHRÖDER. Hamburg, Buske, 1—12. (Cf. 1988. Ga) [F2]
 1989.Ed Readers and Reader models. Some basic questions of interpretation theory. In: *Il lettore: modelli, processi ed effetti dell'interpretazione* (=Versus. Quaderni di studi semiotici 52/53), a cura di Mauro Ferraresi e Paola Pugliatti. Milano, Bompiani, 43—52. [F2]
 1989.Ga Einige Bemerkungen zur interpretativen Zuordnung figurativer und symbolischer Bedeutung zu Texten. In: *Kontinuität und Diskontinuität in Texten und Sachverhalts-Konfigurationen. Diskussionen über Konnexität, Kohäsion und Kohärenz* (=pt 50), hg. von Maria-Elisabeth CONTE. Hamburg, Buske, 155—174. (Cf. 1984. Ib) [G2]
 1989.Ia Béla Bartók: „Il castello del principe Barablu”. Alcuni aspetti della costituzione del significato simbolico di un'opera d'arte multimediale. In: *Interpretazione e riconoscimento. Riconoscere un testo, riconoscersi in un testo. Atti del X Colloquio sulla Interpretazione, Macerata, 21—23 marzo 1988*, a cura di Giuseppe Galli. Genova, Marietti, 201—253. [F41]
- PETŐFI, János S.—Terry OLIVI:
 1989.Ea Understanding literary texts. A semiotic textological approach. In: *Comprehension of Literary Discourse. Results and Problems of Interdisciplinary Approaches* (=RTT 13), ed. by Dietrich MEUTSCH and Reinhold VIEHOFF. Berlin—New York, W. de Gruyter, 190—225. [F1]

1990—1991

- BÉKÉSI Imre—CsÚRI Károly—NAGY L. János—PETŐFI S. János:
 1990.Ha Diszkusszió: Szövegtan, interpretáció, interdiszciplinaritás. In: *Szemiotikai szövegtan 1. A szövegtani kutatás néhány alapkérdése* (= Acta Acad. Paed. Szegediensis, Ser. Ling.-Litt.-Aest.), szerk. PETŐFI S. János és BÉKÉSI Imre. Szeged, 57—83. [A0]
- NEUBAUER, Fritz—János S. PETŐFI:
 °1990.Ja Tekusutokaishaku to goimokuroku [Word semantics, lexikon systems, and text interpretation]. In: PETŐFI, János S.—Antonio GARCIA BERRIO, *Tekusutogengogaku to bungakuhihyou / Text Linguistics and Literary Criticism*. Tokyo, Bunkashobo-Hakubunsha, Inc., 188—232. (Japanese version of 1981.Ea) [D]
- PETŐFI, János S.:
 °1990.Ha A nyelv mint írott kommunikációs médium: szöveg. In: PETŐFI S. János, *Szöveg, szövegtan, műelemzés (Textológiai tanulmányok)*. Budapest, Országos Pedagógiai Intézet, 3—75. (Republication of 1989.Ha) [F1]
 1990.Hb Költői művek explikatív interpretációjának néhány alapkérdése. In: PETŐFI S. János, *Szöveg, szövegtan, műelemzés (Textológiai tanulmányok)*. Budapest, Országos Pedagógiai Intézet, 76—113. [F31]

- 1990.Hc Vers, kommunikációsituáció, interpretáció. Nagy László „Seb a cédruson” című versének elemzése. In: PETŐFI S. János, *Szöveg, szövegtan, műelemzés (Textológiai tanulmányok)*. Budapest, Országos Pedagógiai Intézet, 114—158. [F31]
- °1990.Hd Kombinatorikus költői nyelvi játékok. Adott versek kreatív transzformálásának néhány aspektusa. In: PETŐFI S. János, *Szöveg, szövegtan, műelemzés (Textológiai tanulmányok)*. Budapest, Országos Pedagógiai Intézet, 159—199. (Hungarian version of 1988.Ie) [F31]
- 1990.He *Szöveg, szövegtan, műelemzés (Textológiai tanulmányok)*, szerk. E. BENKES Zsuzsa. Budapest, Országos Pedagógiai Intézet. [F1]
 1.=1990.Ha
 2.=1990.Hb
 3.=1990.Hc
 4.=1990.Hd
 5.=E. BENKES Zsuzsa—HORVÁTH Tamás: 1990.Ha
- 1990.Hf Szemiotikai textológia — Didaktika. In: *Szemiotikai szövegtan 1. A szövegtani kutatás néhány alapkérdése (=Acta Acad. Paed. Szegediensis, Ser. Ling.—Litt.—Aest.)*, szerk. PETŐFI S. János és BÉKÉSI Imre. Szeged, 7—21. (Cf. 1991.Ie) [A0]
- °1990.Hg Az irodalmi művek elemzésétől a multimediális kommunikáció szemiotikai elmélete felé. 25 év textológiai kutatás: visszatekintés, kitekintés. In: *Szemiotikai szövegtan 1. A szövegtani kutatás néhány alapkérdése (=Acta Acad. Paed. Szegediensis, Ser. Ling.—Litt.—Aest.)*, szerk. PETŐFI S. János és BÉKÉSI Imre. Szeged, 127—133. (Hungarian version of 1990.Eb) [X]
- 1990.Ea Language as a written medium: text. Chap. 7. In: *An Encyclopaedia of language*, ed. by N. E. COLLINGE. London—New York, Routledge, 207—243. (Cf. 1988.Ia, 1989.Ha, 1990.Ha) [F1]
- 1990.Eb From the analysis of literary works towards a semiotic theory of multimedia human communication. 25 years of textological research: In retrospect and future outlook. *Text 10 1/2*, 73—80. (Cf. 1990.Hg, 1990.Jg) [X]
- 1990.Ec Explicative text interpretation — Interpretative knowledge. In: *Le Discours. Représentations et interprétations. Etudes rassemblées par M. CHAROLLES, S. FISHER, J. JAYEZ*. Nancy, Presses Universitaires, 29—40. (Republication of 1989.Ec) [F2]
- 1990.Ga Aspekte der Textinterpretation. Was kann die semiotische Textologie für den Kommunikationsunterricht leisten? In: *Das Fach Deutsch als Fremdsprache in den deutschsprachigen Ländern*, hg. von Rolf EHNERT und Hartmut SCHRÖDER. Frankfurt am Main—Bern—New York—Paris, Peter Lang, 143—171. (Revised version of 1985.Ge) [F2]
- 1990.Ia L'analisi testuale di Jakobson dal punto di vista di una teoria semiotica del testo. In: *Roman Jakobson, a cura di Pietro Montani e Massimo Prampolini*. Roma, Editori Riuniti, 343—355. [F31]
- 1990.Ib Verso una teoria e filosofia semiotica della comunicazione umana prevalentemente verbale. In: *Annali della Facoltà di Lettere e Filosofia dell'Università di Macerata, XXII—XXIII (1989—1990)*. Padova, Editrice Antenore, 621—641. [A2]
- °1990.Ja Sentensubunpou kara tekusutoriron he [Von der Satzgrammatik zu einer logisch-semantischen Texttheorie]. In: PETŐFI, János S.—Antonio GARCIA BERRIO, *Tekusutogengogaku to bungakuihyou / Text Linguistics and Literary Criticism*. Tokyo, Bunkashobo-Hakubunsha, Inc., 31—67. (Japanese version of 1978.Gb) [A1]
- °1990.Jb Tougouriron toshitenno tekusutokigouron [Eine formale semiotische Texttheorie als integrierte Theorie natürlicher Sprache]. In: PETŐFI, János S.—Antonio GARCIA BERRIO, *Tekusutogengogaku to bungakuihyou / Text Linguistics and Literary Criticism*. Tokyo, Bunkashobo-Hakubunsha, Inc., 68—84. (Japanese version of 1978.Ga) [A1]
- °1990.Jc Komyunikeshonkeyuu no kihontekikadai [Written, spoke, and the face-to-face verbal communication]. In: PETŐFI, János S.—Antonio GARCIA BERRIO, *Tekusutogengogaku to bungakuihyou / Text Linguistics and Literary Criticism*. Tokyo, Bunkashobo-Hakubunsha, Inc., 85—115. (Japanese version of 1980.Ec) [A1]
- °1990.Jd Tekusutu no ronrigaku [Theorie der natürlichen Sprachen doer angewandte Logik]. In: PETŐFI, János S.—Antonio GARCIA BERRIO, *Tekusutogengogaku to bungakuihyou / Text Linguistics and Literary Criticism*. Tokyo, Bunkashobo-Hakubunsha, Inc., 116—135. (Japanese version of 1977. Ge) [A1]

- °1990.Je Tekusutokaishaku to hyoujigengo [Representation languages and their function in text interpretation]. In: PETŐFI, János S.—Antonio GARCIA BERRIO, *Tekusutogengogaku to bungakuhihyou / Text Linguistics and Literary Criticism*. Tokyo, Bunkashobo-Hakubunsa, Inc., 136—187. (Japanese version of 1982.Ea) [A1]
- °1990.Jf Tekusuto no imikaishaku [Text und Bedeutung]. In: PETŐFI, János S.—Antonio GARCIA BERRIO, *Tekusutogengogaku to bungakuhihyou / Text Linguistics and Literary Criticism*. Tokyo, Bunkashobo-Hakubunsha, Inc., 233—302. (Japanese version of 1981.Gc) [F32]
- °1990.Jg Bungakusakuhiin no bunseki kara maruchimediakomyunikeshon no gouriron he [From the analysis of literary works towards a semiotic theory of multimedia human communication]. In: PETŐFI, János S.—Antonio GARCIA BERRIO, *Tekusutogengogaku to bungakuhihyou / Text Linguistics and Literary Criticism*. Tokyo, Bunkashobo-Hakubunsa, Inc., 303—307. (Japanese version of 1990.Eb) [X]
- PETŐFI S. János—BÉKÉSI Imre (szerk.):
1990.Ha *Szemiotikai szövegtan 1. A szövegtani kutatás néhány alapkérdése (= Acta Acad. Paed. Szegediensis Ser. Ling.-Litt.-Aest.)*. Szeged. [Második kiadásban megjelent a JGYTF Kiadónál, Szeged, 1993.] [A0]
- PETŐFI, János S.—Antonio GARCIA BERRIO
1990.Ja *Tekusutogengogaku to bungakuhihyou / Text Linguistics and Literary Criticism*. Tokyo, Bunkashobo-Hakubunsa, Inc. [A1]
Part I.: Tekusutogengogaku / Text Linguistics
2. = PETŐFI: 1990.Ja
3. = PETŐFI: 1990.Jb
4. = PETŐFI: 1990.Jc
5. = PETŐFI: 1990.Jd
6. = PETŐFI: 1990.Je
7. = NEUBAUER—PETŐFI: 1990.Ja
8. = PETŐFI: 1990.Jf
9. = PETŐFI: 1990.Jg
- E. BENKES Zsuzsa—HORVÁTH Tamás:
1990.Ha Beszélgetés Petőfi S. Jánossal. In: PETŐFI S. János, *Szöveg, szövegtan, műelemzés (Textológiai tanulmányok)*, szerk. E. BENKES Zsuzsa. Budapest, Országos Pedagógiai Intézet. [X]
- PETŐFI, János S.:
1991.Ha/Ea *A humán kommunikáció szemiotikai elmélete felé (Szövegnyelvész — Szemiotikai textológia) / Towards a Semiotic Theory of the Human Communication (Text Linguistics — Semiotic Textology)*. <Kétnyelvű kiadás>. Szeged, a szerző magánkiadása. [F1]
(Cf. 1967.Ea, 1968.Hf)
Előszó/Foreword
Magyar nyelvű rész:
1. = PETŐFI: 1991.Hb
2. = PETŐFI: 1991.Hc
3. = PETŐFI: 1991.Hd
Appendix: HORÁNYI Ö., Megjegyzések az ikon fogalmáról — természetesen mint szövegfogalomról
Angol nyelvű rész:
1. = PETŐFI: 1991.Eb
2. = PETŐFI: 1991.Ec
3. = PETŐFI: 1991.Ed
Appendix: Ö. HORÁNYI, Contributions to the concept of icon — as text, of course
Az Appendix illusztrációi / Illustrations of the Appendix
Bibliográfia/Bibliography
1991.Hb A nyelvi műalkotások elemzésének néhány aspektusa. In: *A humán kommunikáció szemiotikai elmélete felé (Szövegnyelvész — Szemiotikai textológia) / Towards a Semiotic Theory of the Human Communication (Text Linguistics — Semiotic Textology)*. <Kétnyelvű kiadás>. Szeged, a szerző magánkiadása, 15—36. (Cf. PETŐFI: 1967.Ea, 1968.Hf, 1970.Ea, 1971.Gb; 1991.Eb) [F1]

- 1991.Hc A szövegszignifikáció aspektusai és azok szemiotikai textológiai megközelítése. In: *A humán kommunikáció szemiotikai elmélete felé (Szövegnyelvészet — Szemiotikai textológia) / Towards a Semiotic Theory of the Human Communication (Text Linguistics — Semiotic Textology)*. <Kétnyelvű kiadás>. Szeged, a szerző magánkiadása, 37—69. (Cf. PETŐFI: 1991.He, 1991.Ec) [F1]
- 1991.Hd A nyelvi műalkotások strukturális nyelvi elemzésétől a multimediális kommunikáció szemiotikai elmélete felé. 1961—1990: Visszatekintés. In: *A humán kommunikáció szemiotikai elmélete felé (Szövegnyelvészet — Szemiotikai textológia) / Towards a Semiotic Theory of the Human Communication (Text Linguistics — Semiotic Textology)*. <Kétnyelvű kiadás>. Szeged, a szerző magánkiadása, 71—74. (Cf. 1991.Ed) [X]
- 1991.He A szövegszignifikáció aspektusai és azok szemiotikai textológiai tárgyalása. In: *Szemiotikai szövegtan 2. A magyar szövegtani kutatás irodalmából (Első rész)*, szerk. PETŐFI S. János és BÉKÉSI Imre. Szeged, JGYTF Kiadó. (Cf. PETŐFI: 1991.Hc, 1991.Ec) [F1]
- 1991.Hf Szövegnyelvészetről és textológiáról egyes szám első személyben. In: *A nyelvészetről egyes szám első személyben*, szerk. SZ. BAKRÓ-NAGY Marianne és KONTRA Miklós. Budapest, A Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete, 213—223. [X]
- 1991.H/u1 Utam a szemiotikai szövegtervezéshez. I. 1961—1966. A matematikai-nyelvészeti orientáció időszaka. In: *Könyv Pap Ferencnek*, szerk. HUNYADI László et alii. Debrecen, Kossuth Lajos Tudományegyetem, 385—392. [X]
- 1991.Eb Some aspect of the analysis of verbal works of art. In: *A humán kommunikáció szemiotikai elmélete felé (Szövegnyelvészet — Szemiotikai textológia) / Towards a Semiotic Theory of the Human Communication (Text Linguistics — Semiotic Textology)*. <Kétnyelvű kiadás>. Szeged, a szerző magánkiadása, 89—110. (Cf. PETŐFI: 1967.Ea, 1968.Hf, 1970.Ea, 1971.Gb, 1991.Hb) [F1]
- 1991.Ec Aspects of text-signification — a semiotic textological approach. In: *A humán kommunikáció szemiotikai elmélete felé (Szövegnyelvészet — Szemiotikai textológia) / Towards a Semiotic Theory of the Human Communication (Text Linguistics — Semiotic Textology)*. <Kétnyelvű kiadás>. Szeged, a szerző magánkiadása, 111—143. (Cf. PETŐFI: 1991.Hc, 1991.Hf) [F1]
- 1991.Ed From the structural linguistics analysis of verbal works of art towards a semiotic theory of multimedial human communication. 1961—1990. Retrospect. In: *A humán kommunikáció szemiotikai elmélete felé (Szövegnyelvészet — Szemiotikai textológia) / Towards a Semiotic Theory of the Human Communication (Text Linguistics — Semiotic Textology)*. <Kétnyelvű kiadás>. Szeged, a szerző magánkiadása, 145—148. (Cf. PETŐFI: 1991.Hd) [X]
- 1991.Ee Some aspects of the construction of the text meaning from the point of view of reception. In: *Proceedings of the Fourteenth International Congress of Linguistics. Berlin/GDR, August 10—August 15, 1987*, ed. by W. BÄHNER, J. SCHILDT and D. VIEHWEGER. Berlin, Akademie-Verlag, vol. 1, 180—188. [F2]
- 1991.Ia Aspetti della interpretazione figurativa: le metafore. In: *Le scienze nella scuola dell'obbligo. Problemi e prospettive [= Atti del primo incontro del CIR.DI.FOR, Macerata 23—24 novembre 1989]*, a cura di A. Arfelli-Galli. Macerata, Università di Macerata, Dipartimento di Filosofia e Scienze umane, 33—42. <Edizione fuori commercio> [G1]
- 1991.Ib Incontri ravvicinati per l'interpretazione della poesia. *Metafore. Lingue, letterature, storia nella scuola superiore*, 3, 42—56. (Cf. 1990.Hb) [F31]
- 1991.Ic Teorie del testo e analisi di testi filosofici. In: *Il testo e la parola. L'insegnamento della filosofia nell'Europa contemporanea, Firenze 8—9 marzo 1991 [= Atti del convegno]*. Torino, sei, 13—44. <Edizione fuori commercio> [F32]
- 1991.Id Alcuni aspetti di una teoria della traduzione dal punto di vista testologico semiotico. *Koinè. Annali della Scuola Superiore per Interpreti e Traduttori „San Pellegrino”*, 1. 2. 58—73. [F5]
- 1991.Ie Testologia semiotica e didattica. In: *La centralità... del testo nelle pratiche didattiche*, a cura di Paola Desideri. Firenze, La Nuova Italia Editrice, 7—23. (Cf. 1990.Hf) [A0]
- PETŐFI S. János—BENKES Zsuzsa:
- 1991.Ha A versorganizáció anticipatorikus megközelítése. In: *Szemiotikai szövegtan 3. A magyar*

- szövegtani kutatás irodalmából (Második rész)*, szerk. PETŐFI S. János és BÉKÉSI Imre. Szeged. JGYTF Kiadó, 78—104. [F31]
- PETŐFI S. János—BÉKÉSI Imre (szerk.):
- 1991.Ha *Szemiotikai szövegtan 2. A magyar szövegkutatás irodalmából (Első rész)*. Szeged, JGYTF Kiadó. [A0]
- 1991.Hb *Szemiotikai szövegtan 3. A magyar szövegkutatás irodalmából (Második rész)*. Szeged, JGYTF Kiadó. [A0]
- PETŐFI, János S.—Dieter VIEHWEGER:
- 1991.Ga Textilokutionen. In: *Proceedings of the Fourteenth International Congress of Linguists. Berlin/GDR, August 10—August 15, 1987*, ed. by W. BAHNER, J. SCHILDT and D. VIEHWEGER. Berlin, Akademie-Verlag, vol. 1., 335—337. [F2]
- PETŐFI S. János
- 1993.H/u2 Utam a szemiotikai szövegtanhoz: 2. 1967—1969. A nyelvi műalkotások egy nyelvészeti megalapozottságú strukturális interpretációelméletének körvonalazása felé. In: PETŐFI S. János—BÉKÉSI Imre—VASS László (szerk.): *Szemiotikai szövegtan 6. A verbális szövegek szemiotikai megközelítésének aspektusaihoz (II)*, Szeged, JGYTF Kiadó, 205—218.
1994. *A jelentés értelmezéséről és vizsgálatáról. A mondatszemiotikától a szövegsemiotikáig (Tanulmányok)*. Magyar Műhely, Párizs—Bécs—Budapest.

Egri Péter: *Érték és képzelet (Shelley, Turner, Field és Chopin)*

Modern filológiai füzetek 52. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1994. 168 p.

Az indítás: mit mond Schiller 1795-ben *A naiv és szentimentális költészet*ről. Azt, hogy a költő vagy maga a természet, egy vele, vagy különvált tőle, és ezt keresi. Szerzőnk ezután szerényen, de bölcsen leszögezi, hogy mindez „megannyi metafora” (7). Megfejtve válik kinccsé.

Egri könyvének első fejezetében a legelső szó: *axiológia*, értékelmélet. Sziporkázva világíthatná be a lírainak, a festőinek és a zeneinek a világa, értékvilága közti szálakat, felismerhető összefüggéseket és különbségeket. Ragyogtathatná tudását a dialektikus azonosság-másság viszonyról. Nem vág a dolgok közepébe.

Értelmezve szűkít, hogy tárgyalt korszakát megértesse. A „naiv költő” — általában művész — értékrendszere egybeesik a társadalom „természetes” értékszintjével, ezt juttatja érvényre. Vele szemben a szentimentálisnak az értékrendje a *kellé*, az eszméé, eszményé; saját értékei élesen megütözköznek az uralkodó társadalomával (8). Az egyik értékvilág: *klasszikusan* tükrözni a társadalmi valóság jelenjének a lényegét. Vele szemben azonban érték a 18. század végétől *romantikusan* kifejezni az eszményit, ami még nincs. Csak vágyódhatunk a kettő szintézisére, hirdeti Schiller, s bólint rá Egri Péter is. S e megalapozás után a romantikus oldalról értékel. Plaszticitás? Belső parancsnak és külső lehetetlenségnek a fölismerése már jóval korábban, pl. Michelangelo eszmevilágában is (14). Mit segíthet a feloldásban a képzelet, ha értéktelenek vagy érvénytelenek a művészeknek a külvilág irányító normái a Szent Szövetség korában? Már Coleridge (1772—1834) tudja, hogy más a képzettársítás vezérelte fantázia, s más a teremtető képzelet. Tőle a költő-grafikus-festő Blake (1757—1827) vezet át az angol romantika csúcсаiig, Shelleyig és persze Keatsig.

Ha higgadt távolságot tartva is, hajdan sokat tanult Egri Péter Lukács Györgytől. Most sem rugdalja a halott oroszánt némelyek ma divó albátorságával. Tapintatosan igazítja ki, helyesbítve: a romantikus nem azonosul okvetlenül a reakciós háttérű német